

Spis treści

List of contents

Przedmowa – Preface	19
Skróty i znaki objaśniające – Abbreviations	21
CZĘŚĆ 1 – PART 1	
Ciało człowieka – Human body	23
1.1 Części ciała ludzkiego – Human parts	23
Inne przydatne nazwy – Other useful names	26
1.2 Ręka i dłoń – Arm and hand	28
Inne przydatne nazwy – Other useful names	29
1.3 Noga i stopa – Leg and foot	30
1.4 Twarz – Face	32
Inne przydatne nazwy – Other useful names	34
CZĘŚĆ 2 – PART 2	
Protezy i implanty – Prostheses and implants	35
2.1 Protezy – Prostheses	35
Protezy narządów – Organ prostheses	35
Protezy i materiały dentystyczne – Dental prostheses and materials	36
2.2 Implanty – Implants	36
Inne przydatne terminy – Other useful terms	37

CZĘŚĆ 3 – PART 3

Ocena pacjenta i badanie fizykalne – Patient assessment and physical examination

3.1	Segregacja medyczna – Triage	39
3.2	Badanie fizykalne – Physical examination	40
	Sprzęt używany przy badaniu fizykalnym – Physical examination equipment	42
	Środki ochrony osobistej – Personal protective equipment	43
	Przydatne polecenia – Useful orders	45
	Ocena stanu psychicznego pacjenta – Assessment of the patient's mental status	48
	Skala AVPU – AVPU scale	48
	Wygląd i zachowanie – Appearance and behavior	48
	Koordynacja i skupienie wzroku – Eye gaze	52
	Postura (postawa) – Posture	52
	Chód – Gait	52
	Kończyny – Extremities	53
	Oczy – Eyes	53
	Czucie opaczne – Paresthesia	54
	Zapach ciała i oddechu – Body and breath odor	54
	Inne przydatne terminy – Other useful terms	55
	Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	56
	Ocena postawy i równowagi – Stance and balance evaluation	57
	Pamięć i uwaga – Memory and attention	57
	Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	58
3.3	Ogłędziny ogólne i ocena pacjenta – General survey and patient assessment	59
	Objawy zagrożenia życia pacjenta – Signs of distress	59
	Objawy niewydolności sercowo-płucnej – Signs of cardiorespiratory insufficiency	59
	Objawy bólu – Signs of pain	62
3.4	Oznaki życia – podstawowe cztery – Vital signs – primary four	62
	Tętno – Pulse	63

Przydatne polecenia i wyrażenia – Useful orders and expressions	64
Ciśnienie krwi – Blood pressure	65
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	65
Oddychanie – Respiration	67
Badanie płuc – Examination of the lungs	68
Uszkodzenie, zaburzenia i choroby układu oddechowego, symptomy i oznaki – Respiratory injuries, disorders and diseases, symptoms and signs	69
Przydatne polecenia, pytania i zwroty – Useful orders, questions and expressions	72
Temperatura ciała – Body temperature	74
Zakresy prawidłowej temperatury – Normal temperature ranges	76
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	77
Pomiar pod pachą – Axillary measurement	77
Pomiar w ustach – Oral measurement	78
Pomiar w odbycie (u małego dziecka) – Rectal measurement (baby)	79
3.5 Rozmiar i reakcja źrenicy; badanie oka – Pupil size and reactivity; eye examination	79
Rozmiar i reakcja źrenicy – Pupil size and reactivity	79
Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	81
Uraz oka, symptomy i objawy – Eye trauma, symptoms and signs	82
Inne przydatne terminy – Other useful terms	84
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	85
3.6 Głowa i twarz – Head and face	87
Uraz i objawy chorobowe głowy lub twarzy, symptomy i oznaki – Head or face trauma and disorders, symptoms and signs	87
Uraz i zaburzenia chorobowe mózgu – Brain injury and disorders	91

Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	92
3.7 Szyja i odcinek szyjny kręgosłupa – Neck and cervical spine	94
Uraz szyi lub kręgow szyjnych, symptomy i oznaki – Neck or cervical spine trauma, symptoms and signs	94
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	96
3.8 Uszy – Ears	98
Uraz i zaburzenia chorobowe ucha, symptomy i oznaki – Ear injury and disorders, symptoms and signs	98
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	99
3.9 Nos – Nose	100
Uraz i zaburzenia chorobowe nosa, symptomy i oznaki – Nose injury and disorders, symptoms and signs	100
3.10 Jama ustna i gardło – Mouth and throat	102
Uraz i zaburzenia chorobowe jamy ustnej i gardła, symptomy i oznaki – Mouth and throat injury and disorders, symptoms and signs	102
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	105
3.11 Klatka piersiowa – Chest	105
Uszkodzenie szkieletu kostnego – Damage to bony structure	105
Inne urazy i obrażenia w obrębie klatki piersiowej – Other chest trauma and injuries	107
Objawy i oznaki – Symptoms and signs	108
Inne przydatne terminy – Other useful terms	110
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	110
3.12 Serce – Heart	112
Praca serca – Heart beat	112
Zaburzenia i choroby serca, symptomy i oznaki – Disorders and diseases of the heart, symptoms and signs ..	113
Inne przydatne terminy – Other useful terms	116
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	116
Wykonanie EKG – Performing ECG	118

3.13	Brzuch i genitalia męskie – Abdomen and male genitalia ..	119
	Ocena wizualna – Visual inspection	119
	Urazy w obrębie brzucha – Abdominal trauma	120
	Zaburzenia chorobowe w obrębie brzucha, symptomy i oznaki – Abdominal disorders, symptoms and signs ..	121
	Uraz i zaburzenia chorobowe w obrębie żeńskich narządów płciowych, symptomy i oznaki – Injury and disorders of the female reproductive organs, symptoms and signs	126
	Uraz i zaburzenia chorobowe w obrębie genitaliów męskich, symptomy i oznaki – Injury and disorders of the male genitals, symptoms and signs	127
	Uraz i zaburzenia chorobowe odbytu i odbytnicy, symptomy i oznaki – Injury and disorders of the anus and rectum, symptoms and signs	128
	Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	129

CZĘŚĆ 4 – PART 4

	Leki pierwszej pomocy – Emergency drugs	133
4.1	Leki pierwszej pomocy, które może podać ratownik medyczny – Emergency drugs that may be administered by a rescuer	133
	Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	136
	Postaci leków – Dosage forms	136
4.2	Transfuzja – Transfusion	138
	Podstawowe grupy krwi – Basic blood groups	138
	Główne podgrupy krwi – Principal subgroups of blood groups	138
	Czynnik (antygen) Rh – Rh factor	139
	Produkty krwiopochodne – Blood products	139
	Płyny infuzyjne – Infusion fluids	140
	Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	141
4.3	Zastrzyki i wlewy – Injections and infusions	142
	Ryzyko terapii dożylniej – Risks of intravenous therapy	143
	Inne przydatne terminy – Other useful terms	144

4.4	Sprzęt i materiały używane do zastrzyków, kroplówek i transfuzji – Equipment used for injections, infusions and transfusion	145
	Środki do dezynfekcji – Disinfectants	148
	Sprzęt ochrony osobistej – Personal protective equipment	148
4.5	Bezpieczne wyrzucanie skażonych lub ostrych przedmiotów – Safe disposal of contaminated items and sharps	149
	Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	150
	Podawanie zastrzyku i zakładanie wenflonu – Giving injection and inserting intravenous cannula	151
	Przygotowanie pacjenta do wkłucia – Preparation of a patient for injection	151
	Przygotowanie dziecka do wkłucia – Preparation of a child for injection	152
	Zastrzyk/Wkłucie – Injection	154
	Wenflon – Intravenous cannula	155
	Podawanie leku doustnego – Oral drug administration	158
	Zakrapianie kropli – Instillation of drops	160
	Zakładanie czopków i globulek – Application of suppositories and globules	163
4.6	Zatrucie lekiem – Drug poisoning	164
	Symptomy i oznaki – Symptoms and signs	165
	Płukanie żołądka – Gastric lavage	166
	Wskazania – Indications	166
	Podstawowy sprzęt – Basic equipment	167
	Komplikacje – Complications	169
	Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	170
	Zakładanie sondy nosowo-żołądkowej – Nasogastric tube insertion	172
	Usuwanie zgłębnika – Removing the gastric tube	175
	Zakładanie zgłębnika małym dzieciom – Gastric tube placement in young children	175
	Nieprzytomny pacjent – Unconscious patient	177

CZĘŚĆ 5 – PART 5

Reanimacja i resuscytacja – Reanimation and resuscitation	179
Łańcuch przeżycia – Chain of survival	180
Stan pacjenta – Patient's condition	181
Pacjent uznany za zmarłego – Patient is declared dead	181
Kolejność podstawowych zabiegów – The order of interventions	182
Ułożenie pacjenta – Patient's positioning	182
5.1 Tlenoterapia – Oxygen therapy	183
Metody podawania tlenu – Oxygen delivery methods	183
Dostarczanie tlenu – sprzęt – Oxygen delivery – devices	183
5.2 Wentylacja – Ventilation	186
5.3 Udrażnianie dróg oddechowych – Airway management	187
Techniki manualne – Manual techniques	187
Usuwanie ciała obcego – Removal of a foreign body	188
Ciała obce – Foreign objects	189
Instrumenty do usuwania ciała obcego – Foreign body extraction instruments	189
Zaawansowane techniki udrażniania – Advanced airway procedures	191
Konieczny sprzęt – Necessary equipment	192
Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	194
Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	196
5.4 Masaż serca i elektroterapia – Cardiac massage and electrotherapy	197
Sprzęt – Devices	200
Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	202
Przydatne polecenia – Useful orders	204
Defibrylacja – komendy – Defibrillation – commands	204
Przekładanie pacjenta – komendy – Logrolling a patient – commands	205
5.5 Resuscytacja płynowa – Intravenous fluid resuscitation	205
Wskazania – Indications	205

Płyny resuscytacyjne – Resuscitation fluids	206
Produkty krwiopochodne – Blood products	206
Płyny infuzyjne – Infusion fluids	207
Inne przydatne terminy – Other useful terms	208
Systemy dostarczania krwi i płynów – Blood and fluid delivery systems	209
Komplikacje – Complications	210
Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	210

CZĘŚĆ 6 – PART 6

Ból – ocena, charakterystyka i rodzaje bólu – Pain assessment, characteristics and types	213
6.1 Ocena bólu – Pain assessment	213
Wizualna ocena bólu – Visual pain assessment	214
Twarz – Face	214
Stan przytomności – Alertness	215
Stan zachowania spokoju – Calmness	215
Ciało – Body	215
Akcja serca i ciśnienie krwi – Heart rate and blood pressure	217
Płacz i uskarżanie się – Cry and complaints	217
Zdolność do uspokojenia/ukojenia płaczu lub bólu – Consolability	218
Płacz małego dziecka – Infant's cry	218
Wyraz twarzy – Facial expression	218
Sen – Sleep	219
Płacz – Cry	219
Werbalna ocena bólu – Verbal pain assessment	220
Opis bólu – Pain description	220
Numeryczna ocena bólu – Numerical pain assessment	223
Skala numeryczna oceny bólu – Numerical rating scale	223
Przydatne polecenia – Useful orders	224
Skala oceny bólu Wong-Bakera – Wong Baker pain scale	224
Przydatne polecenie – Useful order	225
6.2 Rodzaj i lokalizacja bólu – Pain type and location	225
Rodzaj bólu – Pain type	225

Lokalizacja bólu – Pain location	228
Kolka – Colic	230
Ukąszenia zwierząt i poparzenie roślinami – Animal bites and poisonous plants rash	231
Stany zapalne – Inflammations	232
Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	232
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	233
Nagły poród – Emergency delivery	236
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	237
Zakładanie cewnika do pęcherza moczowego – Placing a urinary catheter	240

CZĘŚĆ 7 – PART 7

Urazy mięśniowo-szkieletowe i urazy kręgosłupa – Musculoskeletal and spinal trauma	243
7.1 Urazy mięśniowo-szkieletowe – Musculoskeletal trauma ..	243
Ocena obrażenia – Assessment of the injury	243
Amputacja – Amputation	244
Rodzaje złamań kości – Types of bone fracture	244
Rodzaje zwichnięć – Types of dislocations	246
Objawy i oznaki – Symptoms and signs	248
Procedury – Procedures	251
Wyposażenie – Equipment	252
Inne przydatne terminy – Other useful terms	255
7.2 Uraz kręgosłupa – Spinal trauma	256
Uraz – Trauma	256
Objawy i oznaki – Symptoms and signs	258
Wyposażenie – Equipment	261
7.3 Ochrona osobista – Personal protection	263
Inne przydatne terminy – Other useful terms	263
Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	264
Przekładanie pacjenta – komendy – Logrolling a patient – commands	264
Pacjent leżący na plecach – Supine patient	266

CZĘŚĆ 8 – PART 8

Oparzenia i odmrożenia – Burns and frostbites	269
Wstrząs – Shock	269
8.1 Oparzenia – Burns	270
Przyczyny oparzeń – Causes of burns	270
Stopnie oparzenia – Burn grades	272
Rozmiar oparzenia – Burn size	275
Miejsca oparzeń – Burn sites	275
Objawy i oznaki uszkodzenia dróg oddechowych – Symptoms and signs of airway injury	276
Jednostki pomiaru promieniowania – Units used to measure radiation	276
Substancja toksyczna – Toxic substance	277
Inne przydatne terminy – Other useful terms	279
Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	280
8.2 Odmrożenia – Frostbites	283
Stopnie odmrożenia – Grades of frostbites	283
Symptomy i oznaki odmrożenia – Frostbite symptoms and signs	283
Najczęstsze miejsca odmrożeń – Common frostbite sites	285
Inne przydatne terminy – Other useful terms	286
Przydatne polecenia i pytania – Useful orders and questions	286
8.3 Wyposażenie – Equipment	288
8.4 Ochrona osobista – Personal protection	290

CZĘŚĆ 9 – PART 9

Urazy tkanki miękkiej i krwotok – Soft tissue injury and hemorrhage	291
Krew wypływająca – Blood flowing from the wound ...	292
Krzepnięcie krwi – Blood coagulation	292
Wstrząs – rodzaje – Shock types	293
9.1 Urazy tkanki miękkiej – Soft tissue trauma	294
Ocena rany – Wound assessment	294
9.2 Krwotok i tamowanie krwawienia – Hemorrhage management	296

Intensywność krwawienia – Intensity of bleeding	296
Rodzaje krwotoków – Types of bleeding	297
Przykłady krwotoków – Examples of hemorrhages	297
Symptomy i oznaki krwotoku wewnętrznego – Symptoms and signs of internal bleeding	299
Materiały opatrunkowe i sprzęt do tamowania krwawienia – Materials and equipment for wound dressing and control of bleeding	300
Szczepionka przeciwężcowa – Tetanus vaccine	309
Narzędzia do szycia ran – Wound suturing tools	309
Środki do dezynfekcji – Disinfectants	310
Inny konieczny sprzęt – Other necessary equipment ...	311
Główne pary punktów uciskowych na tętnicach – Major pairs of arterial pressure points	312
Osobisty sprzęt ochronny – Personal protective equipment	313
Przydatne polecenia i zwroty – Useful orders and expressions	315
Przekładanie pacjenta – komendy – Logrolling a patient – commands	321
Krwotok z nosa – Nosebleeding	321
Inne przydatne terminy i wyrażenia – Other useful terms and expressions	325

CZĘŚĆ 10 – PART 10

Wypożyczenie i sprzęt ratowniczy – Paramedic equipment and tools	329
10.1 Sprzęt ratowniczy i transportowy – Patient care and transport equipment	329
10.2 Środki ochrony osobistej – Personal protective equipment Ochrona osobista – Personal protection	333
10.3 Dostarczanie tlenu, wentylacja i udrażnianie dróg oddechowych – sprzęt – Oxygen delivery, ventilation and airway clearing – devices	336
10.4 Sprzęt używany w nagłych przypadkach niedomagań serca – Cardiac emergency devices	341

10.5 Materiały opatrunkowe i sprzęt używany do tamowania krwawienia – Materials and equipment for wound dressing and control of bleeding	344
Narzędzia do szycia ran – Wound suturing tools	353
Środki do dezynfekcji – Disinfectants	354
Inny sprzęt – Other equipment	355
Szczepionka przeciwężcowa – Tetanus vaccine	355
10.6 Sprzęt używany przy badaniu fizykalnym – Physical examination equipment	356

CZĘŚĆ 11 – PART 11

Komunikacja z pacjentem – przydatne pytania – Therapeutic communication – useful questions	359
11.1 Wywiad z pacjentem – informacje ogólne – Patient interview – general information	359
Ubezpieczenie – Insurance	359
Dane osobowe – Personal details	360
Obecny stan zdrowia – Current health status	361
Choroby dziecięce – Children's diseases	361
Styl życia – Lifestyle	362
Alergie – Allergies	363
Zażywanie leków – Drug taking	364
Ostatnio zjedzony posiłek – Last oral intake	365
Wypróżnianie – Bowel motion	366
Oddawanie moczu – Urination	367
Miesiączka – Menstrual period	368
Obciążenia chorobowe w rodzinie – Family history	371
11.2 Pytania dotyczące członków rodziny, przyjaciół i znajomych – Questions concerning family members and friends	372
Członkowie rodziny, krewni, przyjaciele, znajomi – Family members, relatives and friends	372
Ubezpieczenie – Insurance	374
Dane osobowe – Personal details	374
Obecny stan zdrowia – Current health status	375
Choroby dziecięce – Children's diseases	376
Styl życia – Lifestyle	377
Alergie – Allergies	378

Zażywanie leków – Drug taking	379
Ostatnio zjedzony posiłek – Last oral intake	380
Wypróżnianie – Bowel motion	381
Oddawanie moczu – Urination	383
Obciążenia chorobowe w rodzinie – Family history	384
11.3 Zbieranie historii choroby – History taking	385
Pierwotna przyczyna i pochodzenie dolegliwości –	
Onset and origin of the discomfort	385
Wywoływanie lub znoszenie dolegliwości – Provoking	
and relief	387
Jakość i opis dolegliwości – Quality and characteristics	
of the discomfort	389
Miejsce wystąpienia dolegliwości – Region of the	
discomfort	389
Intensywność dolegliwości – Intensity of the discomfort	390
Czas trwania dolegliwości – Duration of the discomfort	392
11.4 Pytania dotyczące członków rodziny, przyjaciół	
i znajomych – Questions concerning family members and	
friends	394
Pierwotna przyczyna i pochodzenie dolegliwości –	
Onset and origin of the discomfort	394
Wywoływanie lub znoszenie dolegliwości – Provoking	
and relief	396
Czas trwania dolegliwości – Duration of the discomfort ..	397
Dodatki – Appendix	399
I Literowanie – Spelling	399
Alfabet angielski – wymowa – English alphabet –	
pronunciation	399
Przydatne polecenia – Useful orders	400
Międzynarodowy alfabet fonetyczny – International	
phonetic spelling	400
II Liczebniki główne – Cardinal numbers	402
Przykłady zapisu liczb – Examples of writing the	
numbers	403
III Układy i organy człowieka – Human systems and	
organs	404
Układ kostny – Skeletal system	404

175	Układ mięśniowy – Muscular system	407
180	Układ nerwowy – Nervous system	408
182	Układ dokrewny – Endocrine system	408
182	Układ sercowo-naczyniowy – Cardiovascular system ...	409
182	Układ oddechowy – Respiratory system	410
182	Układ trawienny – Digestive system/Alimentary system	411
182	Układ moczowy – Urinary system	412
182	Układ rozrodczy – Reproductive system	412
182	Żeński układ rozrodczy – Female reproductive system	412
182	Męski układ rozrodczy – Male reproductive system .	413
182	Układ powłokowy – Integumentary system	413
182	Skóra – Skin	413
182	Oko – Eye	414
182	Ucho – Ear	414
182	Układ limfatyczny – Lymphatic system	415
182	Jamy ciała – Body cavities	416
	Indeks najważniejszych wyrażen i czynności	417